

Međunarodni znanstveno-stručni skup
MODELI UPRAVLJANJA PROCESIMA OBNOVE I RAZVOJA POVIJESNIH GRADOVA
Primjer Ivanić-Grada: Mogućnosti revitalizacije i obnove starog Ivanića
Ivanić-Grad, 11. studenoga 2011.

Dr.sc. Jelena Lončar, Luka Valožić

Promjena gospodarske strukture Grada Ivanić Grada od 1991. do danas

Dr.sc. Jelena Lončar, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek,
Marulićev trg 19, 10000 Zagreb, 01/4895-426, jloncar@geog.pmf.hr

Luka Valožić, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek,
Marulićev trg 19, 10000 Zagreb, 01/4895-437, lvalozi@geog.pmf.hr

Sažetak

Područje Moslavine, pa tako i pojedinih dijelova Moslavine u geografskim je istraživanjima u većoj mjeri zanemareno. Stoga su autori ovog članka odlučili istražiti i analizirati manje područje regije Moslavina, točnije prostor Ivanić Grada ili kako je u tekstu nazvan - Ivanićgradski kraj. Primarna analiza odnosi se na ekonomsko-geografsku preobrazbu jer je ovo područje zadnjih dvadesetak godina pretrpjelo značajne gospodarske i socijalne promjene, koje je u svakom pogledu vrijedno istražiti. U istraživanju su korišteni i analizirani dokumenti prostornog planiranja, podaci Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te kao vrlo koristan alat geografski informacijski sustav.

Područje Moslavine, pa tako i pojedinih dijelova Moslavine u geografskim je istraživanjima u većoj mjeri zanemareno. Stoga su autori ovog članka odlučili istražiti i analizirati manje područje regije Moslavina, točnije prostor Ivanić Grada ili kako je u tekstu nazvan - Ivanićgradski kraj. Primarna

analiza odnosi se na ekonomsko-geografsku preobrazbu jer je ovo područje zadnjih dvadesetak godina pretrpjelo značajne gospodarske i socijalne promjene, koje je u svakom pogledu vrijedno istražiti. U istraživanju su korišteni i analizirani dokumenti prostornog planiranja, podaci Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje te kao vrlo koristan alat geografski informacijski sustav.

Ključne riječi: ivanićgradski kraj, restrukturiranje, stanovništvo, aktivnost i zaposlenost, infrastruktura

Uvod

Pojam tranzicije i restrukturiranja

Tranzicija je proces koji je označio prekretničke promjene, prije svega u gospodarskoj strukturi pojedinih zemalja, regija i lokalnih sredina. Tranzicija je započela u Poljskoj sa stabilizacijskim programom 1989. godine i programom reforme koji se počeo provoditi početkom 1990. godine.

Tranzicija (*transition*) je anglosaksonski pojam koji označava proces radikalniji od reforme jer podrazumijeva prijelaz iz jednog sustava u drugi, odnosno iz socijalizma u tržišnu privredu. Ivandić (1994.) navodi nekoliko definicija drugih autora koji su se bavili tranzicijom:

- Calvo i Frankel tranziciju određuju kao razdoblje u kojem bivša socijalistička država ima obilježja prethodnog centralno-planskog gospodarstva, odnosno kao razdoblje u kojem zemlja još nije postigla obilježja tržišnog gospodarstva.
- Zecchini pod tranzicijom smatra proces prilagodbe država Središnje i Istočne Europe svjetskoj privredi, ističući da tranzicija ima različita značenja, što ovisi o specifičnostima pojedine zemlje.
- Za Hilmana i Milanovića tranzicija je multidimenzionalni proces koji sadržava ekonomsku, političku i socijalnu dimenziju te ga isključivo na taj način treba raščlaniti i promatrati.
- Gelb i Gray pod tranzicijom prije svega smatraju ekonomsku transformaciju koja se sastoji od četiri grupe područja: makroekonomske stabilizacije, reforme cijena i tržišta, razvoja privrednog sektora, privatizacije i restrukturiranja te definiranja uloge države.
- Slična sagledavanja prisutna su i kod Paula Marera koji tranziciju u tržišno gospodarstvo određuje kao program promjena u četiri sljedeća područja: makroekonomskoj stabilnosti, institucionalno-sustavnim reformama, ekonomskoj liberalizaciji i restrukturiranju. Već i samo određenje pojma zahtijeva pažljiv odabir i analizu, jer pojam zbog svoje složenosti izaziva različite konotacije (Ivandić, 1994.).

«Pod pojmom tranzicije obilježava se kretanje zemalja postsocijalističkog svijeta u smjeru uspostavljanja onih civilizacijskih trendova s kojima je socijalizam od početka prekinuo. To se posebice odnosi na 3 pluralizma: (1) pluralizam političkog ustrojstva, (2) pluralizam tržišta i (3) pluralizam vlasništva. Tranzicija se odnosi i na sva druga područja društvenog života, počevši od makroekonomskog okruženja poduzeća i poduzetništva, socijalne pravde i socijalne i pravne države, zaštite ljudskih prava i sloboda pa sve do tako suptilnih, kao što su moral, ideologija i društvena svijest.» (Vojnić, 1996.). Krajnji je cilj tranzicije izgradnja i uspostava tržišne ekonomije.

Što se tiče restrukturiranja, «proces restrukturiranja moguće je pratiti na više razina. Restrukturirati se može poduzeće, grana, djelatnost, kao i gospodarstvo u cjelini. Uobičajeno se pod pojmom restrukturiranja podrazumijevaju strukturalne promjene na razini gospodarstva. Te promjene ogledaju se i mjere kroz promijenjenu poziciju pojedine djelatnosti ili grupe djelatnosti u gospodarstvu.

Na koji je način izvršeno ekonomsko-geografsko restrukturiranje te kako je tranzicija utjecala na prostor grada Ivanić-Grada ili, kako smo ga u ovom radu nazvali, ivanićgradskog kraja te koje su se sve promjene ovdje dogodile u vremenskom razdoblju od 1991. do danas, pokušali smo rastumačiti u ovom radu.

Prethodna istraživanja

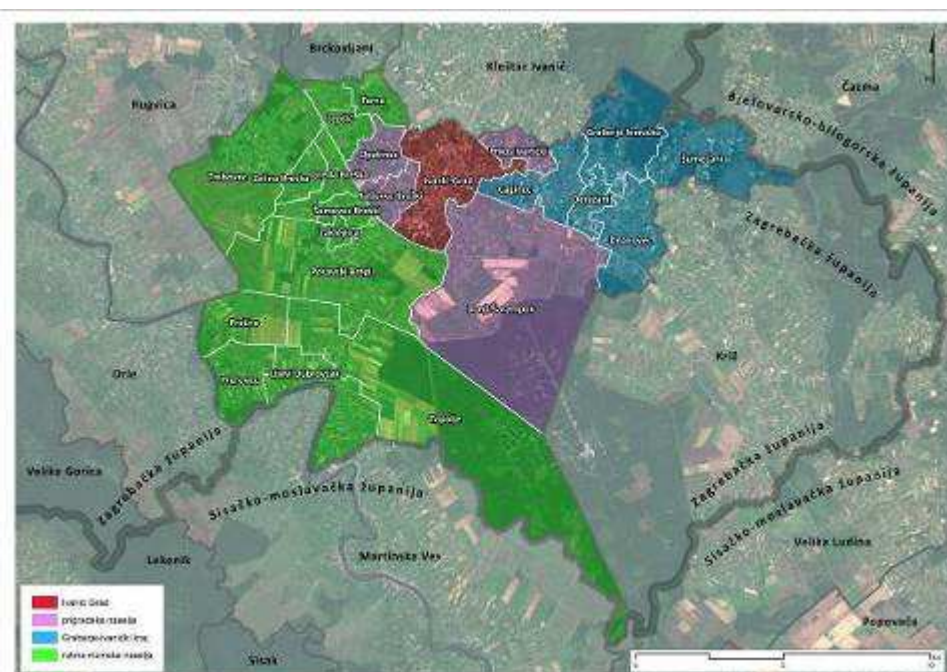
Za ovaj rad nije bilo dostupnih prethodnih istraživanja, osim za uvodni dio koji se odnosi na pojam tranzicije te statističkih podataka koji su analizirani u daljnjem tekstu. Razlog tome je što se dosada nijedan autor nije detaljnije bavio navedenim prostorom, osim u širem kontekstu regije Moslavina, kojoj ivanićgradski prostor pripada. Najveći dio informacija i podataka o analiziranom prostoru dobiven je iz dokumenata prostornog planiranja i uređenja, kao što su Izvješća o stanju u okolišu, Program mjera za unapređenje stanja u prostoru grada Ivanić-Grada, Prostorni plan uređenja grada Ivanić-Grada, a korišteni su i podaci Državnog zavoda za statistiku (popisi stanovništva, popis poljoprivrede, popis aktivnog stanovništva i sl.).

Političko-teritorijalni ustroj

Ivanićgradski kraj se može poistovjetiti s današnjim područjem grada Ivanić-Grada, nastalim podjelom nekadašnje Općine Ivanić-Grad na tri nove jedinice lokalne samouprave – grad Ivanić-Grad, Općinu Križ i Općinu Kloštar Ivanić i prvotno je bilo u sastavu Sisačko-moslavačke županije. Godine 1997. cjeloviti prostor bivše Općine Ivanić Grad ulazi u sastav Zagrebačke županije. Administrativno sjedište grada nalazi se u Ivanić-Gradu. Središnje

naselje Ivanić-Grad ima razvijenu društvenu i gospodarsku infrastrukturu te obavlja funkciju razvojnog i manjeg regionalnog središta.

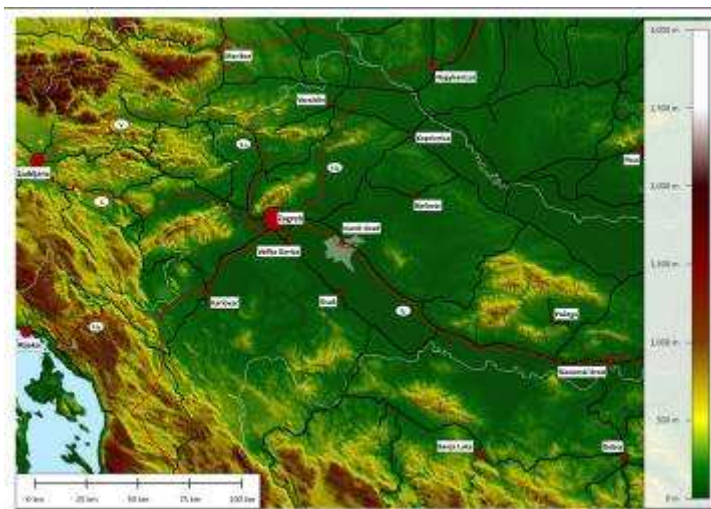
Cijelo ivanićgradsko područje mogli bismo, s obzirom na fizionomska i funkcionalna obilježja, podijeliti na četiri potpodručja ili cjeline: središnje naselje Ivanić-Grad, prigradska naselja, Graberje-ivanički kraj te rubna nizinska naselja. U prigradska naselja ubrojili smo Donji Šarampov, Jalševac Breški, Opatinec i Prkos Ivanički; u graberjeivanički kraj Graberje Ivaničko, Caginec, Deanovec, Derežane i Šumećane, dok su preostala naselja (Greda Breška, Lepšić, Lijevi Dubrovčak, Posavski Bregi, Prečno, Prerovec, Šemovec Breški, Tarno, Topolje, Tebovec, Zaklepica i Zelina Breška) ubrojena u rubna nizinska naselja.

Položaj i resursi ivanićgradskog prostora

Površina grada Ivanić-Grada iznosi 173,57 km², što je 5,7 % površine Županije, pri čemu je grad Ivanić-Grad peti po veličini, iza gradova Velika Gorica, Samobor, Jastrebarsko i Sveti Ivan Zelina. Prometni položaj ovog prostora je vrlo povoljan jer se nalazi na važnim prometnim i infrastrukturnim pravcima države i Županije.

Središnjim područjem prolazi državna cesta D-4 (autocesta), dok drugi značajniji pravac čini državna cesta D-43, koja povezuje Ivanić Grad, Čazmu, Bjelovar i Đurđevac. Pri tome je državni prometni pravac u smjeru istok-zapad glavna komunikacija koja osigurava vezu centralnog dijela Hrvatske preko ivanićgradskog područja s istočnim dijelovima Hrvatske.

Na ivanićgradskom području postoje brojni prirodni resursi, prije svega poljoprivredno i šumsko zemljište. Šumsko zemljište zastupljeno je u površini od 4.264,86 ha (25 % površine Grada) i sudjeluje u šumskom zemljištu Županije s otprilike 4%. Ukupni resursi poljoprivrednog zemljišta iznose 9.956,04 ha (57,36% površine Grada i 16,3% poljoprivrednih površina Županije) te uključuju i uređene oraničke površine u društvenom sektoru (4.166,90 ha ili 4% površine Grada), dok se po veličini privatnog poljoprivrednog zemljišta (oranice) područje Ivanić-Grada nalazi na petom mjestu u Županiji.

Postojeća izgrađena urbana i gospodarska struktura nalazi se u okviru glavnog središnjeg naselja. Ivanić-Grad sadrži funkcije i djelatnosti koje imaju širi značaj i njemu gravitiraju sva područja bivše Općine, a urbano-društvena infrastruktura na ovom je području jače razvijena, s obzirom na raniju funkciju Ivanić-Grada kao općinskog središta. Također, riječ je o prostoru razvojno-gospodarskog značaja s naglaskom na iskorištavanje i preradu nafte i plina, kao i prostoru povoljne prometne lokacije u jednom od glavnih razvojnih koridora Hrvatske (na potezu Zagreb – Ivanić-Grad – Kutina – Novska). Zbog toga Ivanić-Grad ima urbani i gospodarski značaj u okvirima istočnog dijela Zagrebačke županije.

Prirodno-geografska obilježja također imaju utjecaj na dosadašnji razvitak ovog područja, kako u pogledu razvitka naselja tako i u odnosu na gospodarske aktivnosti. Pritom se diferenciraju dvije različite funkcionalne cjeline, i to: područje sjeveroistočno i sjeverno od autoceste (veličine 61,27 km²) i ravničarski prostor jugozapadno i južno od autoceste (površine 112,3 km²). Na dijelu sjevernog područja, između autoceste i željezničke pruge, na površini oko 17,6 km² formira se značajni urbano-razvojni prostor smješten oko i između prometnih koridora D-43 i županijske ceste Ž-3041.

Prirodne značajke sjevernog dijela ivanićgradskog kraja (površine oko 61,27 km² ili 35,3%) čine ravničarsko područje s nešto razvedenijom konfiguracijom na dijelu Brda Graberskog i

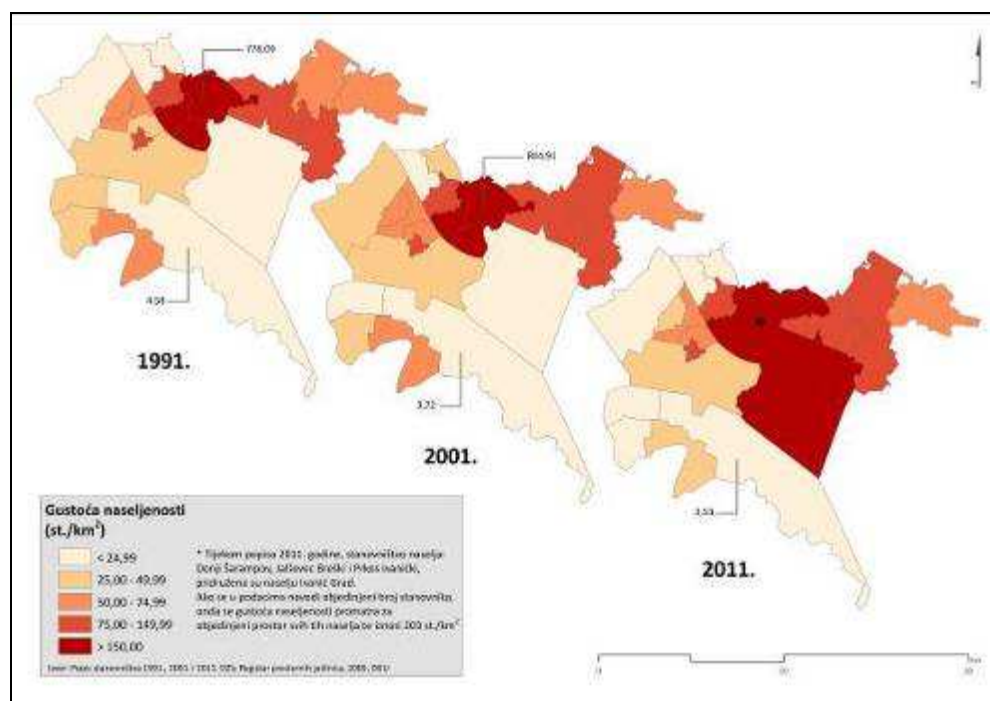

Šumećana, manjim uzvisinama, udolinama s vodotocima, potocima i lokalnim putovima. U ovom dijelu korištenje prostora manifestira se u eksploataciji mineralnih sirovina uz ograničene poljoprivredne površine. Važan udio u iskorištavanju prostora imaju urbana (građevinska) područja koja obuhvaćaju i pojedine zone gospodarskih aktivnosti te šumska područja locirana na sjevernom i istočnom rubu ovoga dijela ivanićgradskog kraja.

Južni ravničarski dio, na koji otpada 112,30 km², karakterizira njegovo primarno usmjerenje na stočarstvo i poljoprivrednu proizvodnju, što je rezultat kvalitete i karakteristika zemljišta. Unutar ovog područja smješteno je i eksploatacijsko područje nafte i plina Žutica, dok rubni, istočni dio tog područja obuhvaća veliko šumovito područje, istoimenu šumu Žutica. Ona čini važan dio ukupnih potencijala gospodarskih šuma i predstavlja vrlo značajan razvojni resurs. Osnovne gospodarske aktivnosti na tom prostoru vezane su uz direktno iskorištavanje postojećih prirodnih resursa.

Stanovništvo i naseljenost

Prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, na ivanićgradskom području je živjelo 14.723 stanovnika, što je za oko 1.300 stanovnika više u odnosu na 1991. godinu. Gustoća naseljenosti iznosila je 1991. godine 77,6 st./km², a 2001. godine 84,7 st./km². Godine 2011., broj stanovnika je na ivanićgradskom području nešto manji u odnosu na 2001., što se uglavnom objašnjava posljedicom nove metodologije u popisivanju stanovništva. U samom Ivanić-Gradu broj stanovnika je ipak porastao.

Analizirajući prethodne popise stanovništva, vidljivo je da nakon 1910. godine ovo područje bilježi trend blagog smanjenja stanovništva, sve do 1961. kada je broj počeo rasti zahvaljujući mogućnosti zapošljavanja u djelatnosti eksploatacije nafte i plina. Taj blagi, ali stalni porast stanovnika, trajao je do maksimuma zabilježenog 2001. godine.

Dakle, naselje Ivanić-Grad predstavlja gradsko (bivše općinsko) središte sa značenjem razvojnog, manjeg regionalnog, međuopćinskog i nadlokalnog središta. Od ostalih naselja, karakteristike područnog i jače razvijenog lokalnog središta imaju samo Graberje Ivaničko i Posavski Bregi.

Tab. 1 Površina naselja i broj stanovnika 1991., 2001. i 2011. na području Ivanić-Grada

Područje	Površina		Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 2011.	
	km ²	%	broj	%	Broj	%	Broj	%
Caginec	5,17	2,98	504	3,73	605	4,11	554	3,80
Deanovec	6,70	3,86	555	4,11	566	3,84	539	3,70
Derežani	1,98	1,14	173	1,28	245	1,66	248	1,70
Donji Šarampov	32,15	18,52	600	4,45	656	4,46	-	-
Graberje Ivaničko	8,12	4,68	606	4,49	618	4,20	658	4,52
Greda Breška	2,81	1,62	174	1,29	165	1,12	157	1,19
Ivanić Grad	9,13	5,26	7.104	52,65	7.714	52,39	9.378	64,48
Jelševac Breški	2,53	1,45	450	3,33	669	4,54	-	-
Lepšić	3,36	1,94	55	0,41	54	0,37	45	0,30
Lijevi Dubrovčak	7,04	4,06	430	3,19	405	2,75	347	2,38
Opatinec	2,88	1,66	235	1,74	316	2,15	314	2,15
Posavski Bregi	18,11	10,43	735	5,45	783	5,32	803	5,52
Prečno	5,14	2,96	142	1,05	123	0,84	94	0,64
Prerovec	4,63	2,67	145	1,07	127	0,86	97	0,66
Prkos Ivanički	2,73	1,36	310	2,30	299	2,03	-	-
Tarno	2,48	1,42	60	0,44	65	0,44	56	0,38
Topolje	31,45	18,1	144	1,07	117	0,79	111	0,76
Trebovec	14,84	8,5	320	2,37	376	2,55	346	2,37
Šemovec Breški	1,65	0,95	72	0,54	89	0,60	83	0,57
Šumečani	8,28	4,7	477	3,54	494	3,36	498	3,42
Zaklepica	0,78	0,45	83	0,62	101	0,69	87	0,59
Zelina Breška	1,95	1,12	120	0,89	136	0,93	94	0,64
UKUPNO	173,57		13.494		14.723		14.544	

Izvor: Popis stanovništva 1991., Državni zavod za statistiku RH, Zagreb; Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., Državni zavod za statistiku CD-ROM, Zagreb, 2005., Popis stanovništva 2011., Statistička izvješća DZS

Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava

Već su ranije utvrđene određene prostorne cjeline koje imaju specifičan utjecaj na gospodarski razvitak ivanićgradskog područja, što znači će i budući razvoj ovisiti o unaprijed navedenim specifičnim karakteristikama pojedinih područja i temeljiti se na zatečenim

resursima, iz čega proizlazi i njihovo osnovno usmjerenje prema određenim vrstama gospodarskog razvitka.

Tako je sjeverni dio ivanićgradskog prostora njegov gospodarski i razvojno najvažniji dio. Taj prostor obuhvaća središnje naselje Ivanić-Grad s okolnim naseljima Donji Šarampov, Jalševac Breški i djelomice Opatinec, koja danas čine kompaktno urbano područje. Dobar prometni položaj, razvijenost gospodarstva, društvena i komunalna infrastruktura te veći gravitacijski utjecaj središnjeg naselja, daju tom području najveću razvojnu atraktivnost i mogućnost za daljnji napredak.

Drugo urbano-razvojno područje sjevernog dijela ivanićgradskog prostora obuhvaća dio uz državnu cestu D-43 i županijsku cestu Ž-3124, na istočnom rubu sjevernog dijela grada. Navedeno područje predstavlja nastavak na središnji urbano-prometni i razvojni prostor s linearnim širenjem, uz navedene glavne prometne pravce, te se odnosi na urbani tip mješovitih naselja s većom zastupljenosti zanatsko-servisnog tipa djelatnosti i određene razine poljoprivredne i stočarske proizvodnje. Ovo područje obuhvaća Prkos Ivanički, Caginec, Graberje Ivaničko, Šumećane te manjim dijelom područja naselja Deanovec i Derežani.

Južni dio prostora ivanićgradskog kraja je pretežito ruralno područje, orijentirano na poljoprivrednu i stočarsku proizvodnju, s manjim udjelom industrijskih, servisnih i zanatskih djelatnosti. Taj dio grada obuhvaća poljoprivredni prostor južno od autoceste D 4, s naseljima Posavski Bregi, Lijevi Dubrovčak (uključujući i Topolje, koje čini malu konurbaciju s Lijevim Dubrovčakom) kao lokalnim središtima s razvijenom strukturom naselja i većim brojem sadržaja javne namjene.

Zapadni dio ivanićgradskog teritorija s pojedinim naseljima sjevernog i južnog dijela (Tarno, Lepšić, Greda Breška, Zelina Breška, Šemovec Breški, Zaklepica, Prečno i Prerovec) čini specifično razvojno i demografsko područje. Unutar tog prostora, samo naselje Trebovec po svojoj prostorno-razvojnoj strukturi i tipologiji odskače od ostalih navedenih naselja. Ova naselja, obzirom na svoj prometni položaj i blizinu drugih gospodarski razvijenih dijelova, predstavljaju područja usporenog razvitka, na kojima raznim mjerama treba inicirati gospodarski razvoj i zaustaviti daljnju depopulaciju.

Kretanje aktivnosti i zaposlenosti na ivanićgradskom području

U ivanićgradskom kraju, ukoliko se promatra stanje iz 1991. godine po područjima djelatnosti, bilo je 5.745 aktivnih stanovnika, što je u odnosu na ukupni broj stanovnika iste godine, nešto više od 1/3 stanovništva. Od tog ukupnog broja, najviše aktivnih stanovnika

bilo je u središnjem i prigradskim naseljima (3.700), rubnim nizinskim naseljima (1.183) te graberjevaničkom području (862).

Najveći broj aktivnog stanovništva bio je zaposlen u poljoprivrednim (1.339) te industrijskim i rudarskim djelatnostima (1.271), a zatim građevinskim (846). U tim djelatnostima sveukupno je bilo oko 49% aktivnog stanovništva, a ostatak u svim ostalim djelatnostima. Najmanji postotak aktivnog stanovništva bio je 1991. zaposlen u šumarskim i vodoprivrednim djelatnostima (manje od 1%). Najveći broj aktivnog stanovništva u poljoprivrednim djelatnostima imala su rubna nizinska naselja (657), zatim prigradska naselja s Ivanić-Gradom (473), a potom područja Graberja Ivaničkog (160). Što se tiče industrije i rudarstva kao druge djelatnosti s najvećim brojem aktivnog stanovništva, najveći broj aktivnih stanovnika radio je na području središnjeg i prigradskih naselja (943), zatim znatno manje u graberjevaničkom području (187) i najmanje u rubnim nizinskim naseljima (141). Apsolutno najveći broj aktivnog stanovništva 1991. godine imalo je naselje Ivanić-Grad, a zatim naselja Posavski Bregi te Donji Šarampov.

Tab. 2 Ukupno aktivno stanovništvo po naseljima 1991. i 2001.

Naselje	1991.	2001.
Caginec	194	283
Deanovec	186	203
Derežani	72	102
Donji Šarampov	282	289
Graberje Ivaničko	246	267
Greda Breška	75	68
Ivanić Grad	3.026	3.407
Jalševec Breški	210	279
Lepšić	21	20
Lijevi Dubrovčak	226	172
Opatinec	86	146
Posavski Bregi	346	325
Prečno	51	81
Prerovec	74	53
Prkos Ivanički	96	120
Tarno	21	38
Topolje	76	188
Trebovec	175	24
Šemovec Breški	33	49
Šumećani	164	211
Zaklepica	32	41
Zelina Breška	53	56
Ukupno	5.745	6.422

Izvor: Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 1991., Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanje, prema području djelatnosti po naseljima, Državni zavod za statistiku RH, Zagreb, 1994.; Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857.-2001., Državni zavod za statistiku CD-ROM, Zagreb, 2005.

Za godinu 2001. nije bilo moguće nabaviti podatke o aktivnom stanovništvu ivanićgradskog kraja po djelatnostima, već samo po naseljima. Uspoređujući broj aktivnog stanovništva 2001. u odnosu na 1991. godinu, taj broj se povećao (za nešto manje od 700). Najveći porast imalo je središnje područje (4.241 aktivni stanovnik), graberjeivaničko područje (1.043 aktivnih stanovnika) i rubna nizinska naselja (1.138), u kojima se broj aktivnih stanovnika neznatno smanjio.

Tab. 3 Ukupno zaposleno stanovništvo 1991. i 2001.

Naselje	1991.	2001.
Caginec	194	243
Deanovec	186	172
Derežani	72	66
Donji Šarampov	282	236
Graberje Ivaničko	246	216
Greda Breška	75	58
Ivanić Grad	3.026	2.733
Jalševac Breški	210	244
Lepšić	21	16
Lijevi Dubrovčak	226	143
Opatinec	86	108
Posavski Bregi	346	242
Prečno	51	78
Prerovec	74	43
Prkos Ivanički	96	95
Tarno	33	26
Topolje	164	151
Trebovec	21	19
Šemovec Breški	76	40
Šumećani	175	182
Zaklepica	32	33
Zelina Breška	53	50
Ukupno	5.745	5.194

Izvor: Posebna obrada podataka, DZS, Zagreb

Što se pak tiče zaposlenosti stanovnika ivanićgradskog kraja, zaposlenost se nešto smanjila u promatranih deset godina. To je povezano s propadanjem nekoliko većih industrijskih tvrtki koje se nisu mogle nositi s teškoćama pretvorbe i privatizacije i koje su se u tranzicijskom periodu bile nesposobne preorijentirati se na tržišno poslovanje. Njihovi bivši zaposleni morali su pronaći poslove u drugim sektorima, pa i izvan ivanićgradskog područja. Broj zaposlenih u deset godina smanjio se u čak 16 od ukupno 22 naselja. Dakle, na gospodarsku perspektivu ovog područja utječe i broj nezaposlenih osoba jer one predstavljaju neiskorišten potencijal za pojedinu regiju, odnosno lokalnu sredinu. Broj nezaposlenih se od početka devedesetih povećavao do 2001. godine (s 553 na 1999), da bi se do 2009. ponovo smanjio (801). Krajem 2008. Godine, u područnoj službi Hrvatskog

zavoda za zapošljavanje Ivanić-Grad bilo je 1.229 nezaposlenih, od toga najviše žena (853) te onih sa završenom srednjom školom (427).

Socijalno-ekonomsko restrukturiranje

Struktura gospodarstva

Gospodarsku osnovu ivanićgradskog kraja čine djelatnosti bazirane na nafti i plinu, poljoprivreda, stočarstvo, građevinarstvo, prerada plastike i kemijska industrija. Gospodarski razvoj je, međutim, usporen s daljnjom tendencijom opadanja. Da bi se gospodarstvo oporavilo, potrebno je u većoj mjeri iskoristiti sve navedene resurse i unaprijediti, odnosno povećati preradu baznih proizvoda poljoprivrede, stočarstva, šumarstva, eksploatacije nafte i plina, uključujući i druge djelatnosti vezane uz postojeće prirodne izvore, npr. ribarstvo, lovstvo, izletničko-ekološki turizam i dr.

Prostor potreban za realizaciju nekih od navedenih mjera, prije svega otvaranja i privlačenja novih gospodarskih subjekata, već postoji u obliku infrastrukturno opremljene i proširene industrijske zone te je u pripremi donošenje Odluke o osnivanju poduzetničkih zona na ivanićgradskom području.

U donjoj tablici vidljiv je ukupan broj gospodarskih subjekata po svim gospodarskim djelatnostima i broj zaposlenih u njima u 1992., 2001. i 2010. godini. Razlika je, međutim, u izvoru podataka jer FINA nije vodila evidenciju o poslovnim subjektima i broju zaposlenih u njima od 1990. već tek od 2000. g. Stoga je za razdoblje 1990-ih bilo nužno osloniti se na podatke Državnog zavoda za statistiku. Nažalost, tu se pojavljuje problem jer su podaci DZS-a bili dostupni samo za prostor nekadašnje Općine Ivanić-Grad, koja je površinom i brojem stanovnika znatno veća od današnjeg grada Ivanić-Grada pa je i ukupan broj zaposlenih za 1992. znatno veći nego za ostale promatrane godine. Iz tablice 4 je očito da je najveći broj zaposlenih 1992. bio zabilježen u industrijskoj djelatnosti, što ukazuje na njeno značenje i važnost na ovom području u predtranzicijskom periodu. Druga djelatnost, koja je iza industrije najviše zapošljavala, navedene 1992. godine bila je građevinarstvo, iako s 50% manje zaposlenih nego industrija. Na trećem je mjestu po broju zaposlenih bila poljoprivredna djelatnost, odnosno sve ostale djelatnosti.

Tab. 4 Zaposleni po djelatnostima, na području Općine Ivanić-Grad, 1992.

Opis djelatnosti	Broj zaposlenih
Industrija i rudarstvo	2.522
Poljoprivreda i ribarstvo	610
Šumarstvo	75
Vodoprivreda	-
Građevinarstvo	1.235
Promet i veze	409
Trgovina	479
Ugostiteljstvo i turizam	136
Obrtništvo	166
Stambeno-komunalne djelatnosti	90
Financijske i druge usluge	125
Obrazovanje i kultura	331
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	394
DPZ i društveni fondovi	230
UKUPNO	6.802

Izvor: DZS, Zagreb

Godine 2001. najznačajnija djelatnost za ovo područje bila je i dalje industrijska, iako s 5,5 puta manje zaposlenih nego desetak godina ranije. To ukazuje na velike i prekretničke promjene koje su se tijekom tranzicije i privatizacije odigrale u industriji, ne samo na ovom području, nego i na području cijele Hrvatske. Produktivnost se unutar industrije tijekom desetogodišnjeg razdoblja povećala, dok se broj zaposlenih drastično smanjio. S obzirom na tako veliko značenje industrije, koje ona ima za ovo područje, u analizi ekonomsko-geografske strukture stanovništva razmatrat će se zasebno, odnosno izračunat će se stupanj industrijalizacije za navedene godine. Na području grada 1992. godine bilo je 2.522 zaposlenih, dok je 2010. godine taj broj iznosio svega 598. To ujedno govori da se stupanj industrijalizacije (izračunava se tako da se broj zaposlenih u industriji stavi u odnos s brojem stanovnika određenog područja i pomnoži sa 1000) smanjio s 106,4 na svega 33,0 (2008.), odnosno da je na 1000 stanovnika 1992. godine u industriji bilo zaposleno 106 radnika, a 2008. samo 33.

Što se tiče ostalih djelatnosti, 2001. najviše je zaposlenih, iza industrije, imalo građevinarstvo, odnosno trgovina na veliko i malo. U njima je bila zaposlena gotovo polovica od ukupno zaposlenih u poslovnim subjektima na ovom području. U svim ostalim djelatnostima, broj gospodarskih subjekata je znatno manji, a ni broj zaposlenih u njima nije toliko značajan. U ovom promatranom periodu, poljoprivreda je znatno izgubila na svom značenju što se tiče broja zaposlenih.

Godine 2010. ukupan broj zaposlenih na ivanićgradskom području se u odnosu na 2001. znatno povećao. Najveći porast zabilježila je građevinarska djelatnost u kojoj je broj zaposlenih porastao gotovo tri puta. Ona je time ujedno postala i vodeća djelatnost po broju

zaposlenih na promatranom području. Prvi puta u zadnjih nekoliko desetljeća, industrija je u Ivanić-Gradu po broju zaposlenih izgubila primat, što ukazuje na to da se i ovo područje počelo preorijentirati sa sekundarnih u smjeru tercijarnih djelatnosti. Trgovina je i dalje ostala na trećem mjestu, ali s manjim brojem zaposlenih nego 2001. godine.

Tab. 5 Broj poslovnih subjekata, zaposlenih te ostvaren prihod po djelatnostima, na području Ivanić-Grada 2001. i 2010.g.

Godina	Grupa	Opis djelatnosti	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Prihod
2001.	A	Poljoprivreda, lov šumarstvo	3	146	126.801.569
2001.	D	Prerađivačka industrija	48	461	150.519.880
2001.	E	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	1	69	27.323.001
2001.	F	Građevinarstvo	31	382	121.748.909
2001.	G	Trgovina na veliko i malo	78	376	144.996.582
2001.	H	Hoteli i restorani	5	49	12.640.336
2001.	I	Prijevoz, skladištenje i veze	4	17	3.400.514
2001.	J	Financijsko poslovanje	3	5	1.981.059
2001.	K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje	37	100	14.075.762
2001.	N	Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	1	1	77.992
2001.	O	Ostale društvene, socijalne i osobne usl. djel.	3	7	1.802.293
		Ukupno	214	1.613	
2010.	A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	8	30	10.842.326
2010.	C	Prerađivačka industrija	54	598	220.946.755
2010.	D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	3	72	51.417.593
2010.	E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1	0	17.206
2010.	F	Građevinarstvo	45	1.021	420.827.255
2010.	G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	65	285	152.947.407
2010.	H	Prijevoz i skladištenje	5	18	5.917.901
2010.	I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	7	30	3.543.002
2010.	J	Informacije i komunikacije	11	22	5.699.741
2010.	K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	2	10	1.287.234
2010.	L	Poslovanje nekretninama	2	0	997.938
2010.	M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	34	77	24.293.118
2010.	N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	10	35	10.244.407
2010.	P	Obrazovanje	2	10	1.262.726
2010.	Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	3	7	1.287.085
2010.	S	Ostale uslužne djelatnosti	8	12	1.873.449
		Ukupno	260	2.227	

Izvor: FINA, Posebna obrada podataka, 2011.

Robna razmjena također je jedan od pokazatelja gospodarskog uspjeha ili neuspjeha određenog grada ili općine, odnosno (ne)uspješne preorijentacije u proizvodnji i izvozu tijekom tranzicije. Nažalost, kao i kod mnogih drugih gradova i općina, uvoz je na

ivanićgradskom području dvostruko premašio izvoz i svake se godine ta razlika još dodatno povećava. To govori da je tek potrebno napraviti korak u zaokretu prema proizvodnji.

Tab. 6 Izvoz i uvoz grada Ivanić-Grada, 2003. i 2010. (u tis. kn)

Županija/grad	Izvoz		Uvoz	
	I. – XII. 2003.	I. – XII. 2010.	I. – XII. 2003.	I. – XII. 2010.
R.Hrvatska	41.355.230	64.870.443	94.893.108	110.224.500
Zagrebačka	996.645	1.857.559	6.275.158	6.802.749
Ivanić Grad	38.487	29.284	65.027	51.074

Izvor: Statistička priopćenja, Državni zavod za statistiku, (www.dzs.hr)

Procesi restrukturiranja u poljoprivrednoj djelatnosti

Poljoprivreda je, uz trgovinu i industriju, jedna od najvažnijih djelatnosti u ivanićgradskom području, prije svega u njegovim rubnim nizinskim predjelima. To potvrđuje i podatak da je 1991. godine 1.715 stanovnika, od toga 1.155 aktivnih, bilo zaposleno u poljoprivredi. U cijelom području rubnih nizinskih naselja, ukupno je 1.006 ili 58,6% stanovnika cijelog ivanićgradskog područja bilo dijelom poljoprivredne djelatnosti. Na području središnjeg naselja sa prigradskom naseljima, bilo je 510, a na području Graberja Ivaničkog 199 stanovnika vezani uz poljoprivredu.

Najveći udio poljoprivrednika u ukupnom stanovništvu, preko pedeset posto, imala su naselja Prerovec (55,8%), Trebovec (50,8), Prečno (50,4%) te Šemovec Breški (47,2) i Zaklepica (45,9%). I neka druga naselja (Zelina Breška, Lijevi Dubrovčak, Greda Breška, Lepšić) imala su 1991. velik udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu. Ti podaci ukazuju na ogromno značenje poljoprivrede na ovom području.

Što se pak tiče udjela u aktivnom stanovništvu, poljoprivredno stanovništvo ivanićgradskog kraja čini jednu četvrtinu ili 20% aktivnog stanovništva ovog područja.

Godine 2001. broj poljoprivrednih stanovnika se na ivanićgradskom području smanjio s 1.715 na 824 ili za 48%. Pritom je interesantno da se broj poljoprivrednog stanovništva povećao u graberjeivanićkom kraju (na 248), dok se u središnjem naselju sa prigradskim naseljima i naročito rubnim nizinskim naseljima, broj poljoprivrednog stanovništva smanjio. U rubnim nizinskim naseljima poljoprivredno stanovništvo smanjilo se za čak 37,7% i njegov udio u ukupnom stanovništvu nije više nigdje iznosio preko 50%. Najveći udio poljoprivrednog stanovništva 2001. godine imalo je naselje Prečno (49,5%).

Primjer opadanja broja poljoprivrednog stanovništva najdrastičniji je u naselju Prerovec, gdje je udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu smanjen s 55,8% na 19,6% ili pak Šemovcu Breškom, gdje je udio smanjen sa 47% na svega 6%.

Tab. 7 Poljoprivredno stanovništvo 1991. i 2001.

Naselje	Poljoprivredno stanovništvo					
	Ukupno	Udio u ukupnom st.	Udio u aktivnom st.	Ukupno	Udio u ukupnom st.	Udio u aktivnom st.
	1991.			2001.		
Čaginec	35	7,2	14,2	50	8,2	17,6
Deanovec	30	5,6	11,2	32	5,6	15,7
Derežani	29	16,9	27,8	14	5,7	13,7
Donji Šarampov	138	23,5	31,3	62	9,4	21,4
Graberje Ivaničko	43	7,3	13,0	17	2,7	6,3
Greda Breška	69	39,7	49,4	52	31,5	76,4
Ivanić Grad	209	3,0	4,5	79	1,0	2,3
Jalševec Breški	102	23,8	30,0	17	2,5	6,0
Lepšić	21	38,9	66,7	21	38,8	*
Lijevi Dubrovčak	179	42,1	55,8	93	22,9	54,0
Opatinec	36	15,7	27,7	33	10,4	22,6
Posavski Bregi	250	35,2	44,9	45	5,7	13,8
Prečno	67	50,4	70,9	61	49,5	75,3
Prerovec	77	55,8	67,5	25	19,6	47,1
Prkos Ivanički	25	9,3	10,8	5	1,6	4,1
Tarno	17	29,3	50	6	9,2	25,0
Topolje	50	34,7	37,2	20	11,9	28,5
Trebovec	160	50,8	62,1	6	35,9	63,9
Šemovec Breški	34	47,2	52,9	14	6,7	15,7
Šumećani	62	14,1	22,0	135	4,0	10,6
Zaklepica	34	45,9	54,3	9	8,9	21,9
Zelina Breška	48	42,1	53,4	28	20,5	50
Ukupno	1715	12,70	20,10	824		

Izvor: Popis stanovništva 1991., Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu po naseljima, Dokumentacija 886, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994.; Izvor: Državni zavod za statistiku – Posebno obrađeni podaci

*Podatak se nije mogao izračunati jer se statistički podaci o ukupnom aktivnom i poljoprivrednom stanovništvu nisu mogli staviti u odnos (greška u statistici)

Prema Popisu poljoprivrede, 2003. godine na ivanićgradskom području bilo je ukupno 1.853 poljoprivrednih kućanstava s ukupno raspoloživom površinom zemljišta od 5.682,53 ha. Od ukupno raspoložive površine, bilo je čak 5.041,01 ha ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta je u privatnom vlasništvu (3.987,27 ha), dok je 1.228 ha uzeto u zakup. Ukupni broj parcela korištenoga poljoprivrednog zemljišta iznosio je 5.405,00.

Što se tiče načina korištenja poljoprivrednog zemljišta, najveći dio površina otpada na oranice i vrtove (3.780,98 ha), livade (951,04 ha) te pašnjake (171,20 ha). Manji dijelovi poljoprivrednih površina koriste se kao vinogradi (58,38 ha), voćnjaci (57,65 ha), povrtnjaci (20,60 ha) itd. Kod oranica i vrtova, najveći dio površina nalazi se pod žitaricama (2.958 ha), zatim pod krmnim biljem (317 ha), uljanim sjemenjem i plodovima (230 ha), dok je 241 ha pod ugarima.

Kad se govori o poljoprivrednim kućanstvima, najveći je broj kućanstava u ivanićgradskom kraju s oranicama i vrtovima (1.197), zatim s povrtnjacima (1.043) te livadama (791), pašnjacima (196), voćnjacima (1.217) i vinogradima (645). Oko 250 kućanstava ima neobrađeno poljoprivredno zemljište. Broj poljoprivrednih kućanstava s korištenim oranicama i vrtovima najveći je u uzgoju žitarica (1.111 kućanstava), krmnog bilja (224), krumpira (123), mahunastog povrća (80) i ostalog povrća (61).

Nažalost, mali je broj poljoprivrednih kućanstava s nekim dodatnim aktivnostima uz poljoprivredu. Samo je jedno kućanstvo 2003. godine imalo turizam kao dodatnu djelatnost, a 15 kućanstava preradu poljoprivrednih proizvoda.

Struktura kućanstava prema poljoprivrednom obrazovanju je dosta nepovoljna. Tek 11 kućanstava ima članove s višom školom i fakultetom, a čak 3.879 kućanstava poznaje samo praktično iskustvo u poljoprivredi. Oko 30 kućanstava ima članove s četverogodišnjom srednjom školom, a 18 s trogodišnjom školom.

Što se tiče voćarstva, u ivanićgradskom području najzastupljeniji je uzgoj jabuka i šljiva. Čak se oko 2.500 poljoprivrednih kućanstava bavi uzgojem jabuka i šljiva, 1.052 uzgojem krušaka, 577 uzgaja trešnje, 603 višnje, 506 breskve i nektarine, 1.069 orahe, 425 lješnjake te 271 marelice. Vinogradarstvo je zastupljeno u manjoj mjeri. Samo je 58 ha poljoprivrednog zemljišta pod vinogradima.

Stočarstvo je manje značajna grana od poljoprivrede u ivanićgradskom kraju. Oko 440 kućanstava bavi se uzgojem goveda, od toga najveći dio (oko 185 kućanstava) ima u posjedu jedno ili dva goveda.

Mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske resurse

Područje oko centralnog naselja i uz glavne prioritetne pravce ima spor, ali konstantan rast u okvirima demografskih i gospodarskih pokazatelja. Izuzetak su područja u pojedinim južnim dijelovima ivanićgradskog područja (južno od autoceste) i u naseljima udaljenim od

glavnog prometnog pravca (Prečno, Prerovec, Lijevi Dubrovčak), pri čemu se slični procesi događaju i na zapadnom rubnom dijelu, u naseljima Tarno i Lepšić.

Jedan od pozitivnih pokazatelja dosadašnjeg razvoja, proizlazi iz činjenice da je ovo područje u ranijem periodu ostvarilo pozitivnu koncentraciju društvene i kulturne infrastrukture, uključujući i velik broj značajnijih gospodarskih subjekata. Takvom koncentracijom funkcija, sadržaja i infrastrukture, središnje naselje Ivanić-Grad dobiva ulogu manjeg regionalnog, razvojnog središta, čime u svom značenju prelazi okvire granica grada te uključuje širi gravitacijski prostor.

Naime, razdvajanjem prostora grada Ivanić-Grada od područja općina Kloštar Ivanić i Križ, dolazi do određenog nedostatka pojedinih funkcija unutar tih općina te one ulaze u šire gravitacijsko područje Ivanić-Grada. Ostala naselja s jače razvijenim središnjim funkcijama jesu Graberje Ivaničko (istočni dio ivanićgradskog područja), Posavski Bregi (zapadni dio) i Lijevi Dubrovčak (južno područje). Ona osiguravaju potrebne dnevne sadržaje za svoje gravitacijsko područje, dok samo naselje Ivanić-Grad osigurava višu razinu koja odgovara njegovom centralnom položaju i značaju manjeg regionalnog centra.

Razvijenost funkcija u okviru lokalnih središnjih naselja je zadovoljavajuća po broju, ali treba osigurati i višu razinu kvalitete, kako bi stanovništvo veći dio svojih potreba moglo zadovoljiti unutar područja grada, dok bi se samo najznačajnije funkcije koristile na području županijskog središta, grada Zagreba. Opremljenost prometnom infrastrukturom relativno je dobra kako u središnjem, tako i u rubnim dijelovima ivanićgradskog područja, ako se uzme u obzir prosječna veličina naselja sa 664 stanovnika (2001.) te relativno povoljna gustoća naseljenosti od 84 st/km² (2001.).

U skladu s navedenim funkcijama, i broj dnevnih cirkulanata s ovog područja je za 2001. godinu bio značajan. Godine 2001. na području grada je zabilježeno ukupno 3.448 cirkulanata, od čega 990 onih koji rade u drugom naselju na području grada, 277 radi na području drugog grada, tj. Zagrebačke županije, dok 979 zaposlenih radi u drugoj županiji.

Ivanićgradskim područjem prolazi željeznička infrastruktura koja se sastoji od magistralne glavne željezničke pruge koja predstavlja glavni željeznički prometni pravac između središnjeg i istočnog dijela Hrvatske, odnosno čini dio X. evropskog koridora na potezu Zagreb – Tovarnik. Ova magistralna pruga MG 2.1. prolazi sjevernim dijelom ivanićgradskog područja, presijecajući urbano područje glavnog središnjeg naselja. Područjem grada prolazi u dužini od 10,2 km, a za potrebe nesmetanog razvitka, planirana je i alternativna trasa brze željeznice van grada.

Od cestovnih pravaca izuzetno su važni sljedeći prometni pravci: autocesta – A3, GP Bregana – Zagreb – Sl. Brod – GP Bajakovo, u dužini 16 km; državna cesta – D 43, Đurđevac – Bjelovar – Čazma - Ivanić Grad, u dužini 43 km te županijske ceste: Ž 3041 Haganj – Dubrava – Ivanić Grad – Lijevi Dubrovčak – Veleševac – Orle – Bukovje – Novo Čiče; Ž 3073 Črnec Rugvički – Ježevo – Trebovec – Posavski Bregi; Ž 3074 Lupoglav – Kloštar Ivanić – Caginec; Ž 3121 Lijevi Dubrovčak – Lijevo Trebarjevo – Mahovo – Hrastelnica; Ž 3124 D 43 – Bunjani – Voloder – Kutina – Novska te Ž 3125 (Ž 3124) – Deanovec (Sl. 2).

Zaključak

Dosadašnji razvoj ivanićgradskog kraja bio je pod utjecajem šireg područja, budući da njegov prostor ulazi u jednu od glavnih razvojnih osovina Središnje Hrvatske.

Pritom je Ivanić-Grad, kao središnje naselje, obavljao funkciju glavnog centra na prostoru bivše Općine, odnosno imao ulogu manjeg regionalnog razvojnog središta unutar navedene razvojne osovine Zagreb – Dugo Selo – Ivanić-Grad – Kutina. To je za posljedicu imalo stvaranje središnjeg naselja višeg stupnja urbanizacije s jače izraženim funkcijama, vezanog uz gospodarsko-poslovne zone te koncentraciju društvene infrastrukture i urbanih funkcija na urbanom području Ivanić-Grada.

Obzirom na postignut stupanj razvijenosti središnjeg naselja, očekuje se da će unutar tog područja doći do daljnjeg urbanog i gospodarskog razvitka s daljnjim jačanjem regionalnog značaja tog naselja. Ostala naselja, s obzirom na svoju veličinu i funkciju te nedostatak urbanih sadržaja i značajnijih gospodarskih subjekata, nemaju županijski značaj. Izuzetak bi moglo biti Graberje Ivaničko, s obzirom na lokaciju otpremne stanice, vezano uz transport nafte i magistralne naftovode, te bi temeljem takve posebne funkcije moglo imati županijski značaj.

To znači da će u budućnosti doći do jačeg strukturiranja naselja na ivanićgradskom području, pri čemu će neka dobiti značajnije proizvodno-gospodarske funkcije važne za Županiju, dok će druga manja naselja uz središnje naselje ili unutar ravničarskog područja i dalje prvenstveno biti usmjeravana prema poljoprivredi i stočarstvu, s određenom mogućnošću privlačenja ograničene turističke aktivnosti kroz seoski, ribolovni i lovni turizam. Na taj će se način, ovisno o svom položaju unutar područja, formirati i specifično oblikovana naselja s razlikama u pogledu opremljenosti društvenom infrastrukturom, veličine i sadržaja gospodarsko-proizvodnih zona te razlikama u oblikovanju ukupne urbane strukture naselja, ali i proizvodnih objekata.

Na području grada uočljiv je nedostatak proizvodnih djelatnosti u strukturi ivanićgradskog gospodarstva pa su neke od mjera koje bi trebalo poduzeti da se proizvodnja pokrene, sljedeće: osiguravanje dugoročnih uvjeta za razvoj malog i srednjeg proizvodnog poduzetništva kao jednog od najvažnijih i najstabilnijih nositelja budućeg razvoja gospodarstva; dugoročno smanjivanje i ublažavanje trenda nezaposlenosti i poticanje otvaranja novih radnih mjesta, osobito unutar proizvodnih djelatnosti; stimuliranje rasta i razvoja, primjena novih tehnologija, poticanje izvoza te suradnja između Grada i njegovog okruženja pri realizaciji konkretnih poduzetničkih razvojnih projekata.

Izvori i bibliografija

Ivandić, V. (1994.), Tranzicija u zemljama Središnje i Istočne Europe, *Financijska praksa*, 6/94, 651.-669.

Vojnić, D. (1996.), Zemlje u tranziciji, *Ekonomski pregled*, 5-6, 47, 263.-281.

Izvešće o stanju u prostoru grada Ivanić-Grada, Ivanić-Grad, 1995.

Izvešće o stanju u prostoru grada Ivanić-Grada, Ivanić-Grad, 2001.

Izvešće o stanju u prostoru grada Ivanić-Grada za razdoblje 2002.-2006. godine, Ivanić-Grad, 2006.

Hrvatski zavod za zapošljavanje, www.hzz.hr

Program mjera za unapređenje stanja u prostoru grada Ivanić-Grada, Ivanić-Grad 1995.

Program mjera za unapređenje stanja u prostoru grada Ivanić-Grada, Ivanić-Grad 2001.

Program mjera za unapređenje stanja u prostoru grada Ivanić-Grada za razdoblje 2006.-2010. godine, Ivanić-Grad 2006.

Prostorni plan uređenja grada Ivanić-Grad, Zagreb, 2004.

Popis stanovništva 1991., Državni zavod za statistiku, Zagreb

Popis stanovništva 2001., Državni zavod za statistiku, Zagreb, www.dzs.hr

Popis stanovništva, domaćinstava, stanova i poljoprivrednih gospodarstava 1991.

Statistička priopćenja, Državni zavod za statistiku, (www.dzs.hr)

Aktivno stanovništvo u zemlji koje obavlja zanimanja prema području djelatnosti po naseljima

Zaposlenost i plaće, Dokumentacija 941, DZS, Zagreb, 1996.

Popis poljoprivrede 2003., www.dzs.hr

www.ivanic-grad.hr

Jelena Lončar, diplomirani geograf, stekla je akademski stupanj doktora znanosti na poslijediplomskom studiju „Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja.“ Zaposlena kao viši asistent na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Znanstveni interes usmjeren je na industrijsku geografiju, političku geografiju, faktore lokacije industrije te ekonomsku geografiju.

Luka Valožić, profesor geografije, znanstveni je novak i asistent na Geografskog odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i na projektu 'Urbani sistemi u prostornom razvoju Hrvatske'. Glavni interesi i djelovanje vezani su uz geoinformatiku, geografske informacijske sustave, daljinska istraživanja, prostorne analize, vizualizaciju podataka i primjenu računala u geografiji. Kao Erasmus student boravio na Sveučilištu u Potsdamu.